

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»**

**Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра економіки, підприємництва та маркетингу**



ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної
та навчальної роботи

А.М. Мартиненко

«20»

2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ»

підготовки бакалавра

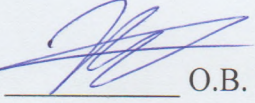
спеціальності 076 Підприємництво та торгівля

Полтава
2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «**Управління витратами**» для студентів спеціальності **076 Підприємництво та торгівля**, першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Складена відповідно до освітньо-професійної програми «Економіка бізнесу» 2024 року.

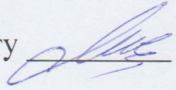
Розробник: Кулакова С.Ю., доцент кафедри економіки, підприємництва та маркетингу, кандидат економічних наук, доцент.

Погоджено:

Гарант освітньо-професійної програми  О.В. Хадарцев

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри економіки, підприємництва та маркетингу

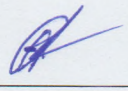
Протокол від «27» серпня 2024 року № 20

Завідувач кафедри економіки, підприємництва та маркетингу  М.Б. Чижевська

«27» серпня 2024 року

Схвалено навчально-методичною комісією Навчально-наукового інституту фінансів, економіки, управління та права

Протокол від «29» серпня 2024 року № 1

Голова навчально-методичної комісії ННІФЕУП  Є.А. Карпенко

«29» серпня 2024 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни		
		форма навчання		
		денна	заочна	дистанційна
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 07 Управління та адміністрування	вибіркова		
Загальна кількість годин – 120				
Модулів – 1	Спеціальність 076 «Підприємництво та торгівля»	Рік підготовки:		
Змістових модулів – 2		3-й	3-й	3-й
		Семестр		
		5-й	5-й	5-й
Індивідуальне завдання – розрахунково-графічна робота	Ступінь вищої освіти – бакалавр	Лекції		
		20 год.	6 год.	–
		Практичні		
		22 год.	6 год.	–
		Лабораторні		
		–	–	–
		Самостійна робота		
		63 год.	93 год.	105 год.
		Індивідуальна робота:		
		15 год.	15 год.	15 год.
Вид контролю: диференційований залік				

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання – 42/78;
- для заочної форми навчання – 12/108;
- для дистанційної форми навчання – 0/120.

2. Мета навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Управління витратами» відноситься до складу вибіркового компонент освітньо-професійної програми бакалавра «Економіка бізнесу» зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» та має на меті формування у студентів теоретичних та відпрацювання практичних навичок формування витрат за видами, центрами відповідальності та носіями для мінімізації їх рівня та обґрунтування оптимальних господарських рішень, методології проведення аналізу їх величини та підготовка фахівців такого рівня кваліфікації в галузі фінансово-аналітичної діяльності, який повною мірою забезпечуватиме вирішення аналітичних завдань, що стали предметом розгляду в межах вивчення даної дисципліни.

Вивчення навчальної дисципліни забезпечує **формування та розвиток у студентів компетентностей**, визначених освітньо-професійною програмою:

Загальні компетентності (ЗК)

- Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях
- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (СК)

- Критичне осмислення теоретичних засад підприємницької та торговельної діяльності
- Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких та торговельних структур
- Здатність застосовувати основи обліку та оподаткування в підприємницькій і торговельній діяльності
- Здатність аналізувати, оцінювати, обирати і застосовувати ефективні методи та інструменти ведення бізнесу, визначати перспективні напрямки і шляхи розвитку підприємства та торгівлі, обґрунтовувати доцільність їх реалізації.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовами для вивчення дисципліни «Управління витратами» є навчальні дисципліни, які мають бути вивчені студентами раніше: «Фінанси бізнесу», «Економіка підприємства».

Вивчення курсу базується на законах України, указах Президента України, постановах Кабінету Міністрів України та інших нормативних актах та документах, які регулюють формування, облік, аналіз і контроль витрат підприємств, організацій та установ, а також методичні рекомендації та стандарти, що визначають принципи управління витратами в умовах ринкової економіки.

4. Очікувані результати навчання з дисципліни

Формулювання результатів навчання базується на результатах навчання, визначених освітньо-професійною програмою «Економіка бізнесу» (програмних результатах навчання) спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля».

Програмні результати, а саме:

- Використовувати базові знання з підприємництва та торгівлі й уміння критичного мислення, аналізу та синтезу в професійних цілях.
- Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки, вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій та торговельній діяльності.
- Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких та торговельних структур.
- Знати основи обліку та оподаткування в підприємницькій і торговельній діяльності;
- Визначати і застосовувати ефективні методи та інструменти ведення бізнесу, визначати та обґрунтовувати перспективні напрямки і шляхи розвитку підприємництва та торгівлі.

5. Критерії оцінювання результатів навчання

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом вивчення навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати в мінімальну позитивну оцінку числової (рейтингової) шкали.

Сума балів	Значення ЄКТС	Оцінка	Критерій оцінювання	Рівень компетентності
90-100	A	Відмінно	Здобувач демонструє повні й міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає робочій програмі дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях. Власні пропозиції здобувача в оцінках і вирішенні практичних задач підвищує його вміння використовувати знання, які він отримав при вивченні інших дисциплін.	Високий , що повністю забезпечує вимоги до знань, умінь і навичок, що викладені в робочій програмі дисципліни.
82-89	B	Дуже добре	Здобувач демонструє гарні знання, добре володіє матеріалом, що відповідає робочій програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач, але допускає окремі неточності. Вміє самостійно виправляти допущені помилки, кількість яких є незначною.	Достатній , що забезпечує здобувачу самостійне вирішення основних практичних задач.
74-81	C	Добре	Відповідь правильна, але має певні неточності, недостатньо обґрунтована та осмислена. Характеризують уміння застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації двох-чотирьох вимог. Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія. Добре володіння компетенціями автономності та відповідальності	Достатній , конкретний рівень, за вивченим матеріалом робочої програми навчальної дисципліни. Додаткові питання про можливість використання теоретичних положень для практичного використання викликають ускладнення.
64-73	D	Задовільно	Здобувач загалом добре володіє матеріалом, знає основні положення матеріалу, що відповідають робочій програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та використовує для рішення характерних/типових практичних завдань на професійному рівні. Додаткові питання про можливість використання теоретичних положень для практичного використання викликають ускладнення.	Достатній , конкретний рівень, за вивченим матеріалом робочої програми дисципліни.

Сума балів	Значення ЄКТС	Оцінка	Критерій оцінювання	Рівень компетентності
60-63	E	Достатньо	Здобувач засвоїв основний теоретичний матеріал, передбачений робочою програмою дисципліни, та розуміє постановку стандартних практичних завдань, має пропозиції щодо напрямку їх вирішень. Розуміє основні положення, що є визначальними в курсі, може вирішувати подібні завдання тим, що розглядались з викладачем, але допускає значну кількість неточностей і грубих помилок, які може усувати за допомогою викладача.	Середній , що забезпечує достатньо надійний рівень відтворення основних положень дисципліни.
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання заліку	Здобувач засвоїв основний теоретичний матеріал, передбачений робочою програмою дисципліни, та розуміє постановку стандартних практичних завдань, має пропозиції щодо напрямку їх вирішень і володіє основними положеннями на рівні, який визначається як мінімально допустимий. Правила вирішення практичних завдань з використанням основних теоретичних положень пояснюються з труднощами. Виконання практичних завдань значно формалізовано: є відповідність алгоритму, але відсутнє глибоке розуміння роботи та взаємозв'язків з іншими дисциплінами.	Середній , що є мінімально допустимим у всіх складових навчальної дисципліни.
0-34	FX	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Здобувач повністю не виконав вимог робочої програми навчальної дисципліни. Його знання на підсумкових етапах навчання є фрагментарними. Здобувач не допущений до здачі заліку.	Незадовільний , здобувач не підготовлений до самостійного вирішення задач, які окреслює мета та завдання дисципліни.

6. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- диференційований залік;
- опитування;
- тестування;
- виконання практичних завдань;
- виконання розрахунково-графічної роботи;
- виконання контрольної роботи № 1, 2 (для студентів дистанційної форми навчання);
- виконання завдань самостійної роботи.

7. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Система управління витратами

Тема 1. Економічна суть, значення і завдання управління витратами.

Суть та актуальність управління витратами. Витрати як база ціни і фактор прибутковості. Собівартість продукції як база ціни та її нижня межа.

Місце управління витратами в системі менеджменту підприємств. Функції управління витратами. Принципи і завдання управління витратами.

Практичне заняття № 1.

Тема 2. Загальна характеристика витрат.

Поняття «витрати». Витрати як процес формування і використання ресурсів. Різновиди витрат. Витрати у натуральному і грошовому виразі. Грошові видатки і витрати, що формують і вартість продукції. Витрати і собівартість продукції.

Класифікація витрат і її практичне значення. Різноманітність витрат і їх групування за певними ознаками. Сумарні витрати підприємства і витрати на одиницю продукції. Середні та граничні (маржинальні) витрати. Прямі і непрямі витрати. Змінні та постійні витрати, їх різновиди, методи розмежування їх. Регульовані та нерегульовані витрати для певного рівня управління. Явні та неявні (альтернативні) витрати. Практичне застосування класифікації витрат в управлінні їх динамікою і прийнятті господарських рішень.

Структура витрат і фактори, що її визначають. Різні напрями визначення структури витрат та їх практичне значення. Видова (елементна) структура витрат, її особливості в різних галузях економіки. Вплив співвідношення прямих і непрямих витрат на точність калькулювання. Структура витрат залежно від їх реакції на масштаби ділової активності, використання її для обґрунтування підприємницьких рішень. Зміна структури витрат під впливом технічних, організаційних, економічних факторів.

Сутність і передумови аналізу системи «витрати-випуск-прибуток» (CVP). Зв'язок витрат, обсягу виробництва (операційної діяльності) та прибутку. Економічне значення моделювання та аналізу цього співвідношення. Спрощена система лінійних співвідношень за CVP-аналізом та її графічна інтерпретація. Показники, що обчислюються та аналізуються при використанні CVP-аналізу. Розподіл витрат на постійні і змінні. Роль маржинального прибутку в аналізі та прийнятті рішень. аналіз рівноваги та безпеки операційної діяльності. Вплив постійних витрат на прибутковість діяльності підприємства. Рівноважний (беззбитковий) обсяг операційної діяльності (виробництва). Визначення беззбиткового обсягу операційної діяльності у натуральному і грошовому виразі. Беззбитковість і безпека діяльності підприємства та його підрозділів. Обчислення рівня економічної безпеки підприємства. Залежність прибутку від операційної активності та структури витрат. Значення управління прибутком і факторами його формування. Визначення рівня операційної активності (обсягу виробництва), що забезпечує цільовий прибуток. Залежність прибутку від операційної активності. Операційний ліверидж (важіль), визначення його та застосування в оперативному аналізі.

Практичне заняття № 2-5.

Змістовий модуль 2. Основні елементи системи управління витратами.

Тема 3. Калькулювання собівартості – основа управління виробничими затратами.

Роль і методи калькулювання. Роль калькулювання в управлінні витратами. Калькуляційні одиниці (носії витрат) на підприємстві. Проектно-кошторисні, планові, нормативні, фактичні калькуляції, їх призначення і зв'язок. Калькулювання на основі неповних і повних витрат. Залежність методів калькулювання від особливостей виробництва продукції. Специфіка калькулювання в одно-, багатопродуктовому виробництві, у виробництві з комплексною переробкою сировини. Обчислення собівартості одиниці продукції в однопродуктовому, одно- і багатостадійному виробництві.

Калькулювання у багатопродуктовому виробництві. Диференціація витрат на прямі та непрямі калькуляційні статті щодо кожної калькуляційної одиниці. Статті прямих витрат і методика обчислення їх. Проблеми розподілу непрямих (загальних) витрат між різними

виробами. Бази розподілу непрямих витрат й умови застосування їх. Розподіл загальновиробничих витрат. Методи розподілу адміністративних витрат і витрат на збут у разі калькулювання за повними витратами.

Калькулювання у комплексних (сумісних) виробництвах. Проблема розподілу загальних витрат між спільно виготовлюваними продуктами. Методи такого розподілу і його суб'єктивний характер. Прогнозування собівартості продукції на етапах її розроблення та освоєння виробництва.

Практичне заняття № 6.

Тема 4. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності.

Місця витрат і центри відповідальності. Поняття «місця витрат». Ієрархічна структура місць витрат на підприємстві. Центри відповідальності за витрати (центри витрат) і центри прибутку. Мета диференціації витрат за місцями їх формування і центрами відповідальності: контроль витрат, персоніфікація відповідальності за їх рівень, підвищення точності обчислення витрат за їх носіями.

Кошториси підрозділів. Склад витрат в місцях їх формування різного ієрархічного рівня. Прямі та загальні, регульовані та нерегульовані витрати підрозділів. Методика складання кошторисів підрозділів різного функціонального призначення: основних (дільниць, цехів), допоміжних, обслуговуючих.

Розподіл витрат допоміжних та обслуговуючих підрозділів за складання кошторисів. Взаємозв'язок підрозділів підприємства. Проблема розподілу витрат допоміжних і обслуговуючих підрозділів між підрозділами основного виробництва. Методи розподілу витрат: методи прямого, повторного розподілу, метод системи рівнянь. Особливості та сфера застосування окремих методів розподілу витрат допоміжних і обслуговуючих підрозділів

Практичне заняття № 7, 8.

Тема 5. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів.

Облік і звітність як елементи контролю витрат. Роль контролю витрат у підтриманні режиму економії. Організаційна побудова системи обліку витрат і руху матеріальних цінностей. Періодичність і форми звітності.

Методи контролю витрат. Порівняння фактичних витрат з плановими. Умови порівняльності фактичних і планових витрат за певний період. Стимулювання економії ресурсів.

Практичне заняття № 9.

Тема 6. Бюджетне планування і контроль.

Основи процесу бюджетування. Збалансування стратегічних цілей та ресурсів підприємства при формуванні стратегічного бюджету. Особливості складання річного та місячного бюджету. Бюджетування капітальних інвестицій. Методи оцінювання проєктів капітальних інвестицій. Система показників і умов по визначенню економічної ефективності капітальних вкладень і нової техніки зв'язку.

Практичне заняття № 10-11.

8. Структура навчальної дисципліни

а) для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		лек	пр	лаб	інд	с.р.
Змістовий модуль 1. Система управління витратами						
Тема 1. Економічна суть, значення і завдання управління витратами.	30	4	2	—	2	22
Тема 2. Загальна характеристика витрат.	30	6	8	—	2	14

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		лек	пр	лаб	інд	с.р.
Разом за змістовим модулем 1	60	10	10	–	4	36
Змістовий модуль 2. Основні елементи системи управління витратами						
Тема 3. Калькулювання собівартості – основа управління виробничими затратами.	15	3	2	–	4	6
Тема 4. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності.	15	3	4	–	4	4
Тема 5. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів	15	2	2	–	2	9
Тема 6. Бюджетне планування і контроль	15	2	4	–	1	8
Разом за змістовим модулем 2	60	10	12	–	11	27
Усього годин	120	20	22	–	15	63

б) для заочної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	заочної форма					
	усього	у тому числі				
		лек	пр	лаб	інд	с.р.
Змістовий модуль 1. Система управління витратами						
Тема 1. Економічна суть, значення і завдання управління витратами.	30	1		–	2	27
Тема 2. Загальна характеристика витрат.	30	1	2	–	2	25
Разом за змістовим модулем 1	60	2	2	–	4	52
Змістовий модуль 2. Основні елементи системи управління витратами						
Тема 3. Калькулювання собівартості – основа управління виробничими затратами.	15	2	2	–	4	7
Тема 4. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності.	15	2	2	–	4	7
Тема 5. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів	15			–	2	13
Тема 6. Бюджетне планування і контроль	15			–	1	14
Разом за змістовим модулем 2	60	4	4	–	11	41
Всього	120	6	6	–	15	93

в) для дистанційної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	заочної форма					
	усього	у тому числі				
		лек	пр	лаб	інд	с.р.
Змістовий модуль 1. Система управління витратами						
Тема 1. Економічна суть, значення і завдання управління витратами.	30	–	–	–	2	28
Тема 2. Загальна характеристика витрат.	30	–	–	–	2	28
Разом за змістовим модулем 1	60	–	–	–	4	56

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	заочної форма					
	усього	у тому числі				
		лек	пр	лаб	інд	с.р.
Змістовий модуль 2. Основні елементи системи управління витратами						
Тема 3. Калькулювання собівартості – основа управління виробничими затратами.	15	–	–	–	4	11
Тема 4. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності.	15	–	–	–	4	11
Тема 5. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів	15	–	–	–	2	13
Тема 6. Бюджетне планування і контроль	15	–	–	–	1	14
Разом за змістовим модулем 2	60	–	–	–	11	49
Всього	120	–	–	–	15	105

9. Перелік питань для семінарських занять

№ з/п	Назва питань (тем)	Кількість годин		
		форма навчання		
		денна	заочна	дистанційна
	Семінарські заняття не передбачені			

10. Перелік питань для практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин		
		Форма навчання		
		денна	заочна	дистанційна
1	Тема 1. Економічна суть, значення і завдання управління витратами. Функції і побудова системи управління витратами. Управління як процес. Формування планових і фактичних витрат, особливості їх обчислення.	2	–	–
2	Тема 2. Загальна характеристика витрат. Різновиди витрат за різними критеріями. Витрати у натуральному і грошовому вимірі. Вирішення задач на розподіл і розрахунок витрат. Побудова функції витрат.	2	2	–
3	Тема 2. Загальна характеристика витрат. Визначення безбиткового обсягу операційної діяльності у натуральному і грошовому вимірі. Розподіл витрат на постійні і змінні.	2	–	–
4	Тема 2. Загальна характеристика витрат. Визначення безбиткового обсягу для багато номенклатурного виробництва. Обчислення рівня економічної безпеки підприємства. Залежність прибутку від операційної активності та структури витрат. Значення управління прибутком і факторами його формування.	2	–	–
5	Тема 2. Загальна характеристика витрат. Визначення рівня операційної активності (обсягу виробництва), що забезпечує цільовий прибуток. Залежність прибутку від операційної активності. Операційний ліверидж (важіль),	2	–	–

№ з/п	Назва теми	Кількість годин		
		Форма навчання		
		денна	заочна	дистанційна
	визначення його та застосування в оперативному аналізі. Обчислення собівартості одиниці продукції в однопродуктовому, одно- і багатостадійному виробництві			
6	Тема 3. Калькулювання собівартості – основа управління виробничими затратами. Калькулювання у багато продуктову виробництві. Диференціація витрат на прямі і непрямі. Статті прямих витрат і методика їх обчислення. Порядок розподілу непрямих витрат між різними видами продукції.	2	2	–
7	Тема 4. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності. Порядок складання кошторисів місць витрат. Методи розподілу витрат допоміжних та обслуговуючих підрозділів між основними підрозділами.	2	2	–
8	Тема 4. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності. Особливості та сфера застосування окремих методів розподілу витрат допоміжних та обслуговуючих підрозділів. Розрахунок внутрішніх цін на продукцію підприємства.	2	–	–
9	Тема 5. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів. Облік та аналіз відхилень фактичних витрат від нормативних за центрами відповідальності. Складання програми економії витрат для підприємств.	2	–	–
10	Тема 6. Бюджетне планування і контроль. Побудова бюджету підприємства. Особливості складання річного та місячного бюджету.	2	–	–
11	Тема 6. Бюджетне планування і контроль. Бюджетування капітальних інвестицій. Методи оцінювання проектів капітальних інвестицій.	2	–	–
	Разом	22	6	–

11. Перелік питань для лабораторних занять

№ з/п	Назва питань (тем)	Кількість годин		
		форма навчання		
		денна	заочна	дистанційна
	Лабораторні заняття не передбачені			

12. Самостійна робота

Метою самостійної роботи студента є: навчитися користуватися бібліотечними фондами і каталогами, працювати з історичними та літературними джерелами, складати конспекти, аналізувати матеріал, порівнювати різні наукові концепції та робити висновки.

Види самостійної роботи студента:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- підготовка до практичних занять;
- опрацювання тем курсу, які виносяться на самостійне вивчення, за списками літератури, рекомендованими в робочій програмі навчальної дисципліни;
- підготовка до поточного тестування;
- відвідування консультацій (згідно графіку консультацій кафедри);

- підготовка двох контрольних робіт для здобувачів дистанційної форми навчання;
- підготовка до складання підсумкового контролю за контрольними питаннями.

**Питання
для самостійного вивчення студентами**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин		
		Форма навчання		
		денна	заочна	дистан- ційна
1	Тема 1. Економічна суть, значення і завдання управління витратами Вплив структури витрат на фінансові результати підприємства. Методи управління витратами як інструмент підвищення конкурентоспроможності. Взаємозв'язок управління витратами та стратегічного розвитку підприємства. Сучасні підходи до формування собівартості продукції. Роль управління витратами у підвищенні ефективності діяльності підприємства.	22	27	28
2	Тема 2. Загальна характеристика витрат Вплив співвідношення прямих і непрямих витрат на точність калькулювання. Структура витрат залежно від їх реакції на масштаби ділової активності, використання її для обґрунтування підприємницьких рішень. Зміна структури витрат під впливом технічних, організаційних, економічних факторів. Безбитковість і безпека діяльності підприємства та його підрозділів. Обчислення рівня економічної безпеки підприємства. Залежність прибутку від операційної активності та структури витрат. Значення управління прибутком і факторами його формування. Визначення рівня операційної активності (обсягу виробництва), що забезпечує цільовий прибуток. Залежність прибутку від операційної активності. Операційний ліверидж (важіль), визначення його та застосування в оперативному аналізі	14	25	28
3	Тема 3. Калькулювання собівартості – основа управління виробничими затратами Проблеми розподілу непрямих (загальних) витрат між різними виробами. Бази розподілу непрямих витрат й умови застосування їх. Розподіл загальновиробничих витрат. Методи розподілу адміністративних витрат і витрат на збут у разі калькулювання за повними витратами. Калькулювання у комплексних (сумісних) виробництвах. Проблема розподілу загальних витрат між спільно виготовлюваними продуктами. Методи такого розподілу і його суб'єктивний характер. Прогнозування собівартості продукції на етапах її розроблення та освоєння виробництва.	6	7	11
4	Тема 4. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності Кошториси підрозділів. Склад витрат в місцях їх формування різного ієрархічного рівня. Прямі та загальні, регульовані та нерегульовані витрати підрозділів. Методика складання кошторисів підрозділів різного функціонального призначення: основних (дільниць, цехів), допоміжних, обслуговуючих.	4	7	11

№ з/п	Назва теми	Кількість годин		
		Форма навчання		
		денна	заочна	дистан- ційна
5	Тема 5. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів Вплив системи контролю витрат на ефективність використання ресурсів підприємства. Організація обліку витрат і контролю руху матеріальних цінностей. Періодичність і форми звітності як фактор своєчасного контролю витрат. Чинники забезпечення коректного порівняння фактичних і планових витрат. Ефективні методи стимулювання економії ресурсів у сучасних умовах. Роль контролю витрат в оптимізації фінансових потоків підприємства.	9	13	13
6	Тема 6. Бюджетне планування і контроль Роль бюджетного планування у досягненні стратегічних цілей підприємства. Підходи до збалансування ресурсів підприємства при формуванні бюджету. Фактори, що впливають на точність прогнозування витрат у річному та місячному бюджетах. Оцінювання економічної ефективності капітальних вкладень у бюджетному плануванні. Методи контролю виконання бюджету та їх вплив на відповідність запланованим показникам. Критерії оцінювання проектів капітальних інвестицій.	8	14	14
	Всього	63	108	105

13. Індивідуальні завдання (15 годин)

Метою індивідуального завдання, що враховує навчальні потреби та можливості кожного конкретного студента, є систематизація, узагальнення, закріплення та розширення теоретичних знань, котрі студенти одержують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

Видом індивідуальної роботи студента є виконання розрахунково-графічної роботи за індивідуальним завданням, яке видається викладачем. Розрахунково-графічна робота виконується студентами у термін, визначений викладачем, із метою перевірки якості отриманих теоретичних знань, умінь систематизувати одержану інформацію, проводити аналіз предметної області, а також розробляти управлінські рішення та оцінювати їх ефективність. Це сприятиме формуванню у кожного з них наукового і творчого потенціалу, необхідного майбутнім фахівцям.

Структура розрахунково-графічної роботи носить стандартизований характер, повинна мати певну логіку побудови, послідовність і завершеність та визначена методичними вказівками до виконання розрахунково-графічної роботи. Оформлення має відповідати естетичним і мовним нормам, а сама розрахункова робота – акуратно і грамотно оформлена.

Розрахунково-графічна робота виконується за варіантом відповідно виданого завдання.

14. Методи навчання

При викладанні дисципліни застосовуються словесні, наочні та практичні методи навчання.

Словесні і наочні використовуються під час аудиторних занять.

Під час проведення лекцій використовуються такі словесні методи як розповідь, пояснення та наочні методи: ілюстрація плакатів тощо.

Під час проведення практичних занять застосовуються словесні розповіді та пояснення, бесіди (вступні, поточні, підсумкові); студентами виконуються вправи: тренувальні, на кмітливність (усні та практичні).

15. Методи контролю

Поточний контроль успішності засвоєння студентами навчального матеріалу може здійснюватися шляхом опитування й оцінювання знань студентів під час практичних занять, оцінювання виконання студентами самостійної роботи, проведення і перевірки письмових контрольних робіт, тестування або в ході індивідуальних співбесід зі студентами під час консультацій. Конкретні форми і методи поточного контролю студентів доводяться до їх відома на першому практичному занятті. Модульний контроль є частиною поточного контролю і має на меті перевірку засвоєння студентом певної сукупності знань та вмінь, що формують відповідний модуль. Він реалізується шляхом проведення спеціальних контрольних заходів (у формі тестування чи написання студентами контрольних робіт), проводиться наприкінці кожного змістового модулю за рахунок аудиторних занять або самостійної роботи для дистанційної форми навчання, під час групових консультацій або за рахунок часу, відведеного на самостійну роботу студентів. На підставі результатів модульного контролю здійснюється міжсесійний контроль (атестація).

Підсумковий контроль здійснюється у формі семестрового екзамену.

16. Розподіл балів, які отримують студенти

Нарахування балів з навчальної дисципліни «Управління витратами» за видами робіт денна форма навчання

Вид робіт (контролю)	Перелік тем										
	Тема 1	Тема 2				Тема 3	Тема 4		Тема 5	Тема 6	
Практичне заняття											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
Опитування	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Виконання практичних завдань	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Тестування	3	3		3		3	3		3	3	
Виконання завдань самостійної роботи	3	3				3	3		3	3	
Всього за темами	8	16				8	10		8	10	
Розрахунково-графічна робота	10										
Підсумковий контроль знань	30										
Всього за результатами вивчення навчальної дисципліни	100										

Шкала та критерії оцінювання відповіді за результатами опитування

Бали	Критерії оцінювання
1	Питання розкрито повністю, що свідчить про відмінне засвоєння матеріалу відповідно вказаних програмних результатів навчання. Студент вільно володіє науково-понятійним апаратом.
0,5	Механічне відтворення матеріалу з деякими помилками, неточності у використанні науково-понятійного апарату.
0	Відсутність відповіді на теоретичне питання, що не дає можливість оцінити формування компетентностей та отримання програмних результатів навчання у здобувача вищої освіти.

Шкала та критерії оцінювання виконання практичних завдань

Бали	Критерії оцінювання
1	Завдання виконано в повному обсязі, без помилок. Оформлення відповідає всім вимогам. Робота чітка, логічно послідовна, демонструє правильне застосування знань. Висновки повно і коректно розкривають суть завдання, є наочним прикладом для подальшого використання. Завдання виконано вчасно.
0,5	Завдання виконано частково або з незначними помилками. Оформлення відповідає основним вимогам, але є дрібні недоліки. Висновки неповно розкривають суть завдання або містять незначні неточності. Робота потребує деяких коригувань або доповнень.
0	Завдання не виконано або виконано з суттєвими помилками. Оформлення роботи неналежне або неповне. Висновки відсутні або некоректні, завдання не відповідає вимогам і не може бути оцінене через значні помилки або відсутність виконання.

Оцінювання тестування:

- кожна правильна відповідь оцінюється у фіксовану кількість балів ($0,15 \times 20 = 3$);
- правильність відповідей перевіряється відповідно до ключа тестів.

Шкала та критерії оцінювання виконання завдань самостійної роботи

Бали	Критерії оцінювання
3	Завдання виконано в повному обсязі, без помилок. Робота має високий рівень логічної послідовності, глибокий аналіз та чітке оформлення. Висновки розкривають сутність завдання, демонструючи здатність до критичного осмислення матеріалу та самостійного застосування отриманих знань у практичному контексті.
2	Завдання виконано частково, містить суттєві помилки або недоліки в оформленні. Висновки недостатньо розкривають суть завдання, важливі аспекти подано фрагментарно. Робота демонструє певний рівень розуміння матеріалу, але потребує значних виправлень або уточнень.
1	Завдання виконано з критичними помилками, що унеможливають коректне розуміння роботи. Оформлення не відповідає вимогам, а висновки відсутні або некоректні. Робота не демонструє засвоєння матеріалу.
0	Завдання не виконано

Нарахування балів з навчальної дисципліни «Управління витратами» за видами робіт заочна форма навчання

Вид робіт (контролю)	Перелік тем					
	Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6
	Практичне заняття					
		1	2	3		
Опитування		1	–	1		
Виконання практичних завдань		2	2	2		
Тестування	4	4	4	4	4	4
Виконання завдань самостійної роботи	4	4	4	4	4	4
Всього за темами	8	15	10	11	8	8
Розрахунково-графічна робота	10					
Підсумковий контроль знань	30					
Всього за результатами вивчення навчальної дисципліни	100					

Шкала та критерії оцінювання виконання практичних завдань

Бали	Критерії оцінювання
1	Завдання виконано в повному обсязі, без помилок. Оформлення відповідає всім вимогам. Робота чітка, логічно послідовна, демонструє правильне застосування знань. Висновки повно і коректно розкривають суть завдання, є наочним прикладом для подальшого використання. Завдання виконано вчасно.
0,5	Завдання виконано частково або з незначними помилками. Оформлення відповідає основним вимогам, але є дрібні недоліки. Висновки неповно розкривають суть завдання або містять незначні неточності. Робота потребує деяких коригувань або доповнень.
0	Завдання не виконано або виконано з суттєвими помилками. Оформлення роботи неналежне або неповне. Висновки відсутні або некоректні, завдання не відповідає вимогам і не може бути оцінене через значні помилки або відсутність виконання.

Оцінювання тестування:

- кожна правильна відповідь оцінюється у фіксовану кількість балів ($0,2 \times 20 = 4$);
- правильність відповідей перевіряється відповідно до ключа тестів.

Шкала та критерії оцінювання виконання завдань самостійної роботи

Бали	Критерії оцінювання
3	Завдання виконано повністю, без помилок. Робота демонструє глибоке розуміння матеріалу, має високу логічну послідовність, містить глибокий аналіз і чітке оформлення. Висновки повністю розкривають суть завдання, свідчать про здатність до критичного осмислення та самостійного застосування знань у практичному контексті
2	Завдання виконано майже повністю, можливі незначні неточності або недоліки в оформленні. Робота логічна та добре структурована, демонструє достатній рівень аналізу та розуміння матеріалу. Висновки розкривають основну ідею завдання, хоча можуть бути недостатньо деталізовані або аргументовані
1	Завдання виконано частково, містить суттєві помилки або недоліки у змісті чи структурі. Аналіз поверхневий, висновки фрагментарні або нечіткі. Робота демонструє певне розуміння матеріалу, але потребує значних виправлень і уточнень
0	Завдання не виконано або виконано з критичними помилками, що унеможливають правильне розуміння. Оформлення не відповідає вимогам, висновки відсутні або некоректні. Робота не демонструє засвоєння матеріалу

Нарахування балів з навчальної дисципліни «Управління витратами» за видами робіт дистанційна форма навчання

Вид робіт (контролю)	Перелік тем					
	Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6
Контрольна робота	25		35			
Розрахунково-графічна робота	10					
Підсумковий контроль знань	30					
Всього за результатами ви- вчення навчальної дисципліни	100					

Шкала та критерії оцінювання виконання контрольної роботи № 1

Бали	Критерії оцінювання
21-25	Відповідь надана у письмовій формі, повна (не менше 95% потрібної інформації), без помилок або з незначними неточностями. Виклад матеріалу чіткий, логічний, із правильним використанням термінів та обґрунтованими висновками.
16-20	Відповідь надана у письмовій формі, достатньо повна (не менше 85% потрібної інформації). Можливі незначні помилки або неточності, які не впливають на загальне розуміння матеріалу. Виклад логічний, є аргументовані висновки.
11-15	Відповідь надана у письмовій формі, частково неповна (не менше 70% потрібної інформації). Можливі окремі помилки або неточності у формулюваннях. Аналіз та висновки потребують уточнення або доповнення.
6-10	Відповідь надана у письмовій формі, містить лише ключові моменти (не менше 50% потрібної інформації), але є суттєві недоліки. Можливі логічні помилки, недостатнє обґрунтування висновків.
3-5	Відповідь надана у письмовій формі, але коротка (менше 40% потрібної інформації). Присутні значні помилки або пропущені важливі аспекти. Виклад непослідовний, висновки слабо аргументовані.
0-2	Відповідь не надана або містить виключно несуттєву інформацію, що не дозволяє оцінити знання з теми

Шкала та критерії оцінювання виконання контрольної роботи №2

Бали	Критерії оцінювання
31-35	Відповідь надана у письмовій формі, повна (не менше 95% потрібної інформації), без помилок або з незначними неточностями. Виклад матеріалу чіткий, логічний, із правильним використанням термінів та обґрунтованими висновками
26-30	Відповідь надана у письмовій формі, достатньо повна (не менше 85% потрібної інформації). Можливі незначні помилки або неточності, які не впливають на загальне розуміння матеріалу. Виклад логічний, є аргументовані висновки
21-25	Відповідь надана у письмовій формі, частково неповна (не менше 70% потрібної інформації). Можливі окремі помилки або неточності у формулюваннях. Аналіз та висновки потребують уточнення або доповнення
16-20	Відповідь надана у письмовій формі, містить лише ключові моменти (не менше 50% потрібної інформації), але є суттєві недоліки. Можливі логічні помилки, недостатнє обґрунтування висновків
11-15	Відповідь надана у письмовій формі, але коротка (менше 40% потрібної інформації). Присутні значні помилки або пропущені важливі аспекти. Виклад непослідовний, висновки слабо аргументовані
6-10	Відповідь містить лише основні тези (менше 30% потрібної інформації). Наявні серйозні логічні помилки, виклад неструктурований, висновки поверхневі або слабо аргументовані
3-5	Відповідь містить лише окремі спроби відтворення матеріалу, але вони не розкривають суті питання. Значні логічні помилки, виклад хаотичний або уривчастий
0-2	Відповідь не надана або містить виключно несуттєву інформацію, що не дозволяє оцінити знання з теми

Шкала оцінювання : національна та ECTS

Рейтингова оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A – відмінно	5 – відмінно
82 – 89	B – дуже добре	4 – добре
74 – 81	C – добре	

Рейтингова оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
64 – 73	D – задовільно	3 – задовільно
60 – 63	E – достатньо	
35 – 59	FX – незадовільно з можливістю повторної атестації	2 – незадовільно
0 - 34	F – незадовільно з обов’язковим повторним вивчення дисципліни	

Правила модульно-рейтингового оцінювання знань

Загальна трудомісткість дисципліни – 100 балів. До 70 балів студент отримує протягом семестру в процесі поточного контролю знань та до 30 балів – в результаті підсумкового контролю знань.

1. Поточний контроль. Бали, отримані впродовж семестру, за видами навчальної діяльності розподіляються наступним чином (розподіл орієнтовний):

– робота на практичних заняттях, опитування, тестування, виконання практичних завдань, поточної контрольної роботи, завдань самостійної роботи – до 70 балів.

Виконання контрольних робіт для дистанційної форми навчання – до 70 балів.

Присутність на лекціях і практичних заняттях не оцінюється в балах. Пропуски занять підлягають обов’язковому відпрацюванню в індивідуальному порядку під час консультацій. Пропущене заняття має бути відпрацьоване впродовж двох наступних тижнів, при тривалій відсутності студента на заняттях з поважної причини встановлюється індивідуальний графік відпрацювання пропусків, але не пізніше початку екзаменаційної сесії.

Студент, який повністю виконав програму навчальної дисципліни і отримав достатню рейтингову оцінку (не менше 25 балів), допускається до підсумкового контролю з дисципліни.

2. Підсумковий контроль. Підсумковим контролем є диференційований залік. Він здійснюється відповідно до вимог «Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка».

17. Методичне забезпечення

1. Кулакова С.Ю. Методичні вказівки до виконання розрахунково-графічної роботи з дисципліни «Управління витратами» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля». Полтава: Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2024. 40 с.

2. Кулакова С.Ю. Методичні рекомендації щодо змісту та організації практичних занять із дисципліни «Управління витратами» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» денної форми навчання. Полтава: Полтава: Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2023. 24 с.

3. Кулакова С.Ю. Методичні рекомендації щодо змісту та організації самостійної роботи з дисципліни «Управління витратами» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Полтава: Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2023. 24 с.

18. Рекомендована література

Базова

1. Данилко В.К., Кушніренко О.М., Марченко К.С. Управління витратами. Навч. посібник. 2-ге вид. Рек. МОН України. 2023. 216 с.

2. Артамонова Н.С., Акулюшина М.О. Управління витратами: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2018. 120 с.

3. Іванюта П.В., Лугівська О.П. Управління ресурсами та витратами. К.: Центр учбової літератури. 2019. 320 с.

4. Грещак М.Г., Коцюба О.С. Управління витратами: Навч.-метод. посібник. К.: КНЕУ, 2002. 131 с.
5. Грещак М.Г., Гордієнко В.М., Коцюба О.С., Лозовик Ю.М. Управління витратами: практикум; за заг. ред. М.Г.Грещака. К.: КНЕУ. 2011. 190 с.
6. Давидович І. Є. Управління витратами: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 324 с.
7. Захарченко Л.А. Управління витратами: навчальний посібник [з практичних занять для студентів вищих навчальних закладів]. Одеса: ВМВ, 2011. 240 с.
8. Hilton Ronald W., Platt David E. Managerial Accounting Creating Value in a Dynamic Business Environment ISE. McGraw-Hill. 13th edition. 2022. 882 p.
9. Blocher Edward J., Juras Paul E., Smith Steven D. Cost Management: A Strategic Emphasis. McGraw-Hill Education: Evergreen Release. 2024. 978 p.
10. Horngren Charles T., Foster George, Datar Srikant M. Cost Accounting: A Managerial Emphasis. Prentice Hall; 9th edition. 1996. 1012 p

Допоміжна

1. Карпенко О. В., Карпенко Д.В. Управлінський облік: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. 296 с.
2. Партин Г.О., Загородній А. Г., Свідрик Т. І., Ясінська А. І., Бойчук Т. М. Управлінський облік: підручник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. 280 с.
3. Пашкевич М.С., Дріга О. П., Макурін А. А. Управлінський облік : навч. посіб. Дніпро : НТУ «ДП», 2018. 151 с.
4. Кулакова С., Ткаченко А., Разно М. Сучасні аспекти управління витратами українських підприємств. *Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку*. 2023. № 1 (8). С. 40-48. DOI: <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2023-1-05>
5. Кулакова С.Ю., Калембет А.В., Подкопова Д.Є. Особливості формування логістичних витрат підприємств в умовах воєнного стану. *Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку*. 2023. № 1 (8). С. 22-29. DOI: <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2023-1-03>

19. Інформаційні ресурси

1. Дистанційний курс навчальної дисципліни «Управління витратами». URL: <https://dist.nupp.edu.ua/course/view.php?id=350>
2. Верховна Рада України. Офіційний вебпортал. URL: <https://www.rada.gov.ua>
3. Державна служба статистики України. Офіційний вебсайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
4. Кабінет Міністрів України. Офіційний вебпортал. URL: <https://www.kmu.gov.ua>
5. Міністерство економіки України. Офіційний вебсайт. URL: <https://www.me.gov.ua>